

HANE DEVLET PYYASA Kadın Emeği ve Sosyal Politikalar Bağlamında Cinsiyetlendirilmiř Bütçe

{tab=ÖNSÖZ}

Kadın Eme ine, Bakım Yüküne, Sosyal Politikalara Dair Birkaç Söz

Elinizdeki kitap ataerkil kapitalist toplumda bakım yükü ile ücretli i_ k1skac1nda varolmaya alı_an biz kadınlar hakkındadır.

Özgün Akduran ın kitabı sermayenin kadın eme ine ili_kin e_itli talepleri dillendirdi i bir ortamda yayımlandı. Kadın eme i dönem dönem sermaye kesimlerinin gündemine gelir. Erkek emek-gücü k1tlı 1 çekildi inde ya da genelde vasıfsız, itaatkar, ucuz eme e ihtiyaç duyuldu unda, ekonomi politikalarıyla, istihdam stratejileriyle kadının istihdamını artırmanın yolları aranır.

Türkiye son yıllarda böylesi bir dönemden geçiyor. İlk kadınlar esnek alı_ma biçimlerine arılmı_tı. Esnek alı_ma, kadınların hane içindeki bakım görevlerini aksatmadan istihdam edilebilmelerini sağlayacaktı. Sosyal politikaların geriledi i, bakım kurumlarının sayısının azaltıldığı 1, i_yerinde kre_ açma zorunluluğunun zayıflatıldığı 1 koşullarda elbet kadınların artan bakım yükünü üstlenmeliydi. Sermaye örgütleri, hükümet sözcüleri ardı ardına esnek alı_manın kadınlar için nasıl da bir alı_ma biçimi oldu unu ileri süren beyanlar veriyordu. Ancak anladık ki aslında kadınlar esnek alı_ma için ideal emek havuzu idi.

İimdi de kadınlar, ihracata yönelik üretim sektörleri için ucuz emek havuzu potansiyeli olarak görülmektedir. Ulusal İstihdam Strateji Belgesi Taslak Metni ile yeni te_vik paketinde çizilen yol haritaları, Çinle, Pakistanla, Banglade_ile ve Vietnamla rekabet edebilecek tekstil sanayiye olu_turma hedefindedir. Bu hedef, kadının eme i yo un bu sektörde kadınlara yeni misyonlar yüklemektedir; kadınların atölyelerde, uzun saatler boyunca, sosyal güvence sağlanmadan, ucuza alı_tırılması planlanmaktadır.

Özgün kitabıyla kadının istihdamına yönelik bu taleplere, dolaylı da olsa, bir yanıt vermi_tir. Kadınlar için güvenceli, tam zamanlı, sosyal güvenlik hakkının tanınması istihdam talebini dillendirmiş; kadının istihdamının artırılabilmesinin ve kadınların özgürleşmesinin ulunun üzerlerindeki bakım yükünün hafifletilmesi oldu una dikkat çekmi_tir.

***

Özgün kitabında toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar ile kadınların toplumdaki konumuna ne denli etkide bulunabileceğini incelemi_tir. Sosyal politikanın tarihini, kuramsal öncüllerini ara_tırmış; Türkiye de alternatif belediyelerden örneklerle, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ile kadınların alı_ma ve ya_am koşullarının iyile_tirilebildiğini göstermi_tir. Kitapta ayrıntıların bulabileceğiniz üzere, Diyarbakır Sur Belediyesi, meslek edinme kurslarının yanısıra açtığı kre_ile kadınların kurslara katılmalarını, becerilerini artırmasını, istihdama katılmasını kolaylatırmaktadır.

Özgün, alı_masında, meta üretimiyle kadınların hane içi kullanımda eme i üretimini birle_tiren bütüncül bir yöntemden hareketmiş, Marx ın yeniden üretim emaları, kadınların hane içi üretimini de kapsayacak biçimde, yeniden olu_turmayı denemi_tir. Yazarın izlediği yöntem, feminist teoriyi Marksist analizle birle_tirmeye yönelik önemli bir adımdır.

***

Toplumun bütüncül bir analizi, meta üretimiyle kadınların hane içinde meta karakteri taşımayan bakım hizmeti üretiminin birlikte ele alınmasını gerektirir. Engels i anarak, materyalist anlayışa göre, tarihte egemen etken maddi ya_amın üretimi ile yeniden üretimdir, diyebiliriz. O halde maddi ya_amı üretmek ikili bir özellik sergiler; maddi ya_amı sürdürmek için gerekli nesnelere, bu nesnelere yoluyla kendini yeniden üretecek insanın üretimi.

Böylesi bir analiz, toplumsal üretimin bütününü rakamlarla ku_atmasını yanısıra, toplumsal kaynakların, toplumsal zenginliğin, toplumsal görevlerin cinsler arasında eşitsiz dağılımı ile kadınlarla erkekler arasındaki eşitsizliği de inceleme olanağı verir.

Toplumun dolaysız ko_ulu insanın üretilmesidir; insanın üretilmesi ise dolaysızca toplumsal ya_amın üretilmesidir. Ohtiyaç nesnelere, bu nesnelere üretmek için gerekli üretim araçları, insanlar arası ilişkilerin, toplumsal normları vb. üretilmesiyle toplumsal ya_amı yeniden üretmek insanı üretiriz. Toplumsal ya_amı yeniden üreten bizler de bu yeniden üretim sürecinde üretken güç olarak, üretici kadınlar ve erkekler olarak, üretiliriz.

Ne var ki toplumsal ya_amı yeniden üreten kadınlarla erkeklerin görevleri, binlerce yıldır hiyerarşik ve eşitsiz bir biçimde yapılandırılmıştır. Günümüzün ataerkillik kapitalist toplumunda da, sermaye birikiminin üzerinde yükseldiği ücretli iş kategorisi genellikle erkek işi kabul edilirken, hane içindeki karlılık bakım yükü kadınlara yüklenmiştir. Kadınlar, toplumsal cinsiyete bağlı görevleri nedeniyle eşitlik olanaklarından ve ücretli işten dolayı düzenli gelirden de sosyal güvenceden de mahrum kalmışlardır. Yaşamlarını sürdürebilmelerinin tek yolu, geçimlerini sağlayacak bir erkeğin varlığıdır. Evlilik, pek çok kadın için tek seçenek olabilmektedir. Dolayısıyla istihdamdan kalmak, kadınların erkeklerle bağlantılı güçlendirici bir etkidir. Ücretli işte çalışmak isteyen kadınların önündeki en büyük engel ise bakım yükümlülükleridir. İstihdamda katılan kadınların üyelerinin bakım ihtiyacını çözmek durumundadır; örneğin ya çocukları kreşe verilmeli, ya yakın kadın akrabalarından destek alınmalı ya da bakım bir kadının ayarlanmasıdır. Öte yandan kadınlara bakım yükümlülüğü sürdürülecektir.

Öyleyse, kadınların bakım yükünü hafifletecek sosyal politikaların, çocukların bırakılabilecek kreşlerle yuvaların, yaşlı ve hastaların bakımını devralacak bakım kurumlarının varlığında, kadınlar kolaylıkla istihdamda katılabilecektir. Üstelik, bakım yükünün azalması, kadınlara, yaratıcı etkinliklerini geliştirmek, toplumsal etkinliklere katılmak, çeşitli alanlarda eşitlik için serbest zaman yaratacaktır. Bununla birlikte, kadınların özgürleşmesinin koşulu, elbette ki, bakım işinin kadından olmaktan çıkması, hane üyelerinin bakım ihtiyacını kadınlarla erkekler arasında eşit bir biçimde paylaşılmasından geçer.

***

Özgün, çalışmada, maddi yaşamın üretilmesinin ikili özelliğinden hareketle, topluma, sosyal politikalara, bütçeye, hanelere, kadına bakılmaktadır. Elinizdeki kitap, aklını ve emeğini feminizme adanmış bir kadından feminist literatüre, feminist harekete ve bütün kadınlara bir arma andır.

Melda Yaman Öztürk

{tab=0ÇONDEKÖLER}

0ÇONDEKÖLER

TABLO İSTESİ.....	9
ERKEK İSTESİ.....	10
KISALTMALAR İSTESİ.....	11
Teşekkür.....	13
Kadın Emeğine, Bakım Yüküne, Sosyal Politikalara Dair Birkaç Söz/ Melda Yaman Öztürk.....	15
GİRİŞ.....	19
BİRİNCİ BÖLÜM	
CONSİYETÇİ BÖLÜMÜ VE EV EMEĞİNE DAİR	
BİR ANALİZ ÇERÇEVESİ.....	27
KAPİTALİST ÜRETİM DÖNGÜSÜ VE YENİDEN ÜRETİM...29	
CONSİYETÇİ BÖLÜMÜ VE EV EMEĞİ.....	34
EV EMEĞİ:YENİDEN ÜRETİM VE BAKIM DÖNGÜSÜ.....	40
İKİNCİ BÖLÜM	
ÜCRETSİZ EV EMEĞİ, REFAH DEVLETİ VE SOSYAL POLİTİKA.....	
REFAH DEVLETİ, SOSYAL POLİTİKA.....	51

VE ÜCRETSÖZEVE EME 0 0LO^KOS0.....	51
Sosyal Politikanın Söylemi:	
Beveridge dan T. H. Marshall a.....	57
Beveridge Raporu ve Tek-Erkek Kazananın Aile.....	57
Her kadının evli olmak ister	60
Ev kadınların in i_levi ya_amsaldır	60
Kadının kimli i: annelik , Güvencesi: evlilik	61
T. H. Marshall ve Vatandaşın Cinsiyeti.....	63
Sivil, Politik, Sosyal Haklar.....	64

Evrensel Vatandaşlık	65
Cinsiyetçi, Eksik Vatandaşlık Tanımı.....	65
Marshall ın Vatandaşlık Tanımına Feminist Katkıları.....	66
Bakım Emeli ve Vatandaşlık.....	68
ANA AKIM SOSYAL POLİTİKA YAKLAŞIMLARINDA KADIN.....	70
Sosyal Demokrat Yaklaşım.....	70
Liberal-Bireyci Yaklaşım: Yeni Sa	73
Karşılaşılacak Yaklaşım:	
Refah Kapitalizminin Üç Dünyası.....	77
DEĞERLENME YAPISI, FARKLILIKLAR.....	85
Sosyal Politika da Güncel Tartışmalar:	
Aile ve Yaşamın Dengesi.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA ARACI OLARAK BÜTÇE

VE EV EME 0.....	95
BÜTÇE NİN EKONOMİK POLİTİKASINDA ANA AKIM YAKLAŞIMI.....	97
Bütçenin Gelir Dağılımı Fonksiyonu ve Ev Emeli.....	99
Bütçenin Kaynak Dağılımı Fonksiyonu ve Ev Emeli.....	105
Bütçenin Östikrar Sağlama Fonksiyonu:	
Ev Emeli ve Üç Sektör.....	106
BÜTÇENİN EKONOMİK POLİTİKASINDA RADİKAL YAKLAŞIM.....	115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BÜTÇEYİ DEĞERLENDİRMEK.....	121
TOPLUMSAL DEĞERLENDİRME DUYARLI BÜTÇELEME.....	106
Araç 1: Faydalanıcı Değeri.....	129
Araç 2: Politika Değeri.....	130
Araç 3: Bütçe Raporu.....	130
Araç 4: Harcama Yansıması Analizi.....	131
Araç 5: Vergi Yansıması Analizi.....	131
Araç 6: Bütçenin Zaman Kullanımına Etkisi.....	132
Araç 7: Bütçenin Yapabilirliklere/Kapasitelere Etkisi.....	133
Yapabilirliklerin/Kapasitelerin Cinsiyetlendirilmesi.....	134

DÜNYADAN YEREL YÖNETİM DÜZEYİNDE

TCDB ÖRNEKLERİ.....	142
Avrupa da TCDB.....	144
Anglo Sakson Ülkelerinde TCDB.....	149
Kıta Avrupasında TCDB.....	151
Akdeniz Avrupa sından bir örnek:	
İtalya-Modena Belediyesi.....	152
Merkez ve Doğu Avrupa da TCDB.....	157
Afrika da TCDB.....	163

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE DE YEREL YÖNETİM BÜTÇELERİNİN TOPLUMSAL DEĞERLENDİRİLMESİ.....	167
TÜRKİYE DE YEREL YÖNETİM BÜTÇE SÜREÇLERİ.....	167
TÜRKİYE DE YEREL YÖNETİMDE TOPLUMSAL DEĞERLENDİRME EĞİTİMİ VE TCDB.....	169
Türkiye de Birleştiren Milletler Ortak Programının TCDB açısından bir değeri.....	171

Güneydo u Anadolu Bölgesi nde Toplumsal Cinsiyet Farkında 1 ve TCDB Girişimi.....	186
TÜRKÜYE DE YEREL YÖNETİMİN CONSİYETE A TLÖ Ö FARKINDALI I VE TCDB NİN EV EME NİNE ETKİSİ A ÇISINDAN DE ERLENDİRİLMESİ.....	190

ALTINCI BÖLÜM

BAKIM EME Ö VE YEREL YÖNETİMDE KAPASİTELER YAKLA İMİ ÖLE BİR CONSİYET E A TLÖ Ö YOKLAMASI VE BÜTÇELEMESİ.....	193
DİYARBAKIR ÖLÖ SUR ÖLÇE BELEDİYESİ ÖRNE Ö.....	193
BAKIM EME Ö VE YAPABİLİRLİKLER/KAPASİTELER.....	193
SUR BELEDİYESİ KADIN DESTEK MERKEZLERİ.....	198
Kadınlar için mi? Eşitlik için mi?.....	204
Ücretli iş yapabilirliği/kapasitesinde artış.....	213
Zamansal özerklik yapabilirliği/kapasitesi sağlıyor.....	213
Sosyalleşme, özgürleşme, kendine güven, güçlenme.....	214

Çocuklar Açısından.....	214
KADIN-ERKEK A TLÖ ÖNÖ BÜTÇEDE GÖRMEK: UYGULAMADA KARŞILA İLAN GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	215

SONUÇ.....	225
------------	-----

KAYNAKÇA.....	233
---------------	-----

EKLER.....	255
EK 1 FONKSİYONEL SINIFLANDIRMA.....	255
EK 2 FONKSİYONEL KODLAR.....	256
EK 3 DÖRDÜNCÜ DÜZEY EKONOMİK GÖDER KODLARI.....	263
EK 4 DİYARBAKIR ÖLÖ SUR BELEDİYESİ MECLİS KARARI.....	273

ÖZGEÇMİŞ.....	274
---------------	-----

TABLO İSTESİ

Tablo 1 : Ev Eme i nin Bileşenleri.....	38
Tablo 2 : Kapitalizmde Devletin Öki Ölevi ve Kamu Harcamaları.....	116
Tablo 3 : Toplumsal Cinsiyetlendirilimi Yapabilirlikler ve TCDB Kararları.....	136
Tablo 4 : Avrupa da Toplumsal Cinsiyet Rejimleri ve TCDB.....	146
Tablo 5 : Modena Bütçesinin Refah Yaklaşımı ile Değerlendirilmesi.....	153
Tablo 6 : Modena Belediyesi harcama kalemleri ve Ölgili Ölevler.....	156
Tablo 7 : Ulusal Yoksulluk Sınırları altındaki Nüfus, %.....	164
Tablo 8 : İstanbul Belediyesi Stratejik Planında Cinsiyete Duyarlılık, 2010-2014.....	174
Tablo 9 : Trabzon Ö Özel Ödaresi Stratejik Planında Cinsiyete Duyarlılık, 2010-2014.....	175
Tablo 10: İzmir Ö Özel Ödaresi Stratejik Planında Cinsiyete Duyarlılık, 2007-2009.....	179
Tablo 11: İzmir Ö Özel Ödaresi Stratejik Planında Cinsiyete Duyarlılık, 2010-2014.....	180
Tablo 12: Çocuk Bakımına Ayrılan Zaman, Dakika/Gün.....	194
Tablo 13: Hasırlık KADEM de Kursta devam eden	

kursiyer sayı1s1.....	203
Tablo 14: Kurumsal Kod Gösterimi.....	217
Tablo 15: Birinci	
Düzyer Fonksiyonel Kodlar ve Hizmetler.....	218
Tablo 16: Fonksiyonel	
ve Finansman Tipi Kod Gösterimi.....	219
Tablo 17: Finansman tipi kodlar.....	219
Tablo 18: Birinci Düzyer Ekonomik Kodlar.....	220
Tablo 19: Trabzon Ol Özel Odadesi 2010 y1l1 Ödenek Cetveli'nde	
Cinsiyete Duyarlılık.....	222

^EKOL LOSTES0

^ekil 1 : Sermayenin Geni_leyen Yeniden Üretimi.....	29
^ekil 2 : 0_ Süresi.....	30
^ekil 3 : Ev Oçi Yeniden Üretim ve Bakım Eme i Döngüsü.....	40
^ekil 4 : Ev Oçi Yeniden Üretim Emek Zamanı-	
Ev Oçi Ücretsiz Kar_lık Emek Zamanı.....	43
^ekil 5 : Parasal Milli Gelirin Çevrimsel Akı_1.....	109
^ekil 6 : Mal ve Hizmet Çıktıları Çevrimsel Akı_1.....	110

{tab=KÜNYE}

SAV Sosyal Araştırmalar Vakfı

ISBN 978-605-86699-0-1
Sosyal Araştırmalar Vakfı
Küreselle_me Dizisi - 41

HANE DEVLETP0YASA
Kadın Eme i ve Sosyal Politikalar Ba lamında
Cinsiyetlendirilmi_ Bütçe

Özgün Akduran

Birinci Basım: A ustos 2012

Yayına Hazırlayan
Serap Korkusuz Kurt

Kapak Tasarım
Olknur Kavlak

Baskı Öncesi Hazırlık
Ülkü Gündo du

Baskı ve Cilt: Kayhan Matbaacılık
Davutpa_a Cad. Güven San. Sitesi C Blok No: 244
Tel: 0 212 576 01 36

Sosyal Araştırmalar Vakfı
Öktisadi Ö letmesi
Östiklal Caddesi Sahne Sk. No: 5/6
Beyo lu İstanbul

Tel/Fax: 0 212 292 55 85 - 86
Web: www.sav.org.tr
e-mail: merhaba@sav.org.tr

{tab=KAPAK}

{/tabs}